# Konstitutionsutskottets betänkande

# 1981/82:21

## om offentlighetsprincipen och ADB (prop. 1981/82:37)

I detta betänkande behandlas proposition 1981/82:37 och följdmotionerna 1981/82:133 av Gunnar Björck i Värmdö (m), 1981/82:144 av Hilding Johansson m. fl. (s) och 1981/82:145 av Lars Werner m. fl. (vpk) samt den under den allmänna motionstiden väckta motionen 1980/81:1510 av Jörn Svensson (vpk).

### Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen antar följande i propositionen framlagda lagförslag:

1. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (TF),
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

I propositionen lämnas förslag till åtgärder för att förstärka offentlighetsprincipen, i första hand vad gäller allmänhetens tillgång till myndigheternas upptagningar för automatisk databehandling (ADB).

I 2 kap. TF föreslås två ändringar, nämligen dels en bestämmelse om att en begäran att få avskrift eller kopia av en allmän handling skall behandlas skyndsamt, dels en bestämmelse som lagfäster principen att den som begär att få ta del av en allmän handling inte skall behöva tala om vem han är eller vilket syfte han har med sin begäran i vidare mån än som behövs för att myndigheten skall kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut.

De föreslagna ändringarna i sekretesslagen tar mer direkt sikte på ADB. Sålunda föreslås det föreskrifter om att myndigheterna skall beakta offentlighetsprincipen när de använder ADB-tekniken och om möjligheter för allmänheten att själv använda myndigheternas terminaler för att ta del av uppgifter i allmänna handlingar. Vidare föreslås det en bestämmelse som i princip ålägger myndigheterna att tillhandahålla beskrivningar av sina ADB-register.

Ändringarna i TF föreslås träda i kraft den 1 januari 1983 och ändringarna i sekretesslagen den 1 juli 1982.

### Motionerna

I motion 1980/81:1510 av Jörn Svensson (vpk) hemställs, "att riksdagen beslutar uttala att tidigare riksdagsbeslut om ADB-materialets offentlighet bör uppfyllas i praxis".

I motionen framhålls, att grundtanken bakom klassisk offentlighetsrätt och riksdagens beslut i hithörande frågor är att införande av ADB inte får försämra offentlighet och insyn. Med andra ord uppgifter och handlingar i ADB-form skall vara underkastade samma regler i offentlighetshänseende som uppgifter och handlingar i traditionell form. Det påstås att myndigheterna i en rad hänseenden bryter mot dessa grundsatser t. ex. genom att system och ADB-program utformas utan hänsyn till offentlighetsrättens behov, genom att frågan om tillgängligheten av en uppgift knyts upp till hur mycket arbete som krävs från myndigheternas sida för att få fram uppgifter, genom att myndigheterna ställer orimliga krav på sökande som vill ta del av offentliga uppgifter, genom att allmänheten enligt en dom av regeringsrätten inte har rätt att få tillgång till terminal och, slutligen, genom att myndigheterna har visat sig helt desorienterade inför förfrågningar om databaserat material.

I motion 1981/82:133 av Gunnar Björck i Värmdö (m) hemställs, "att riksdagen avslår proposition 1981/82:37".

I motionen pekas på de risker av teknisk natur som är förenade med allmänhetens tillträde till myndigheternas dataterminaler. Som exempel nämns den ökade ADB-användningen inom sjukvården. En person som får tillgång till en terminal för att bese sin egen sjukjournal kan av misstag eller avsiktligt avlocka systemet sekretessbelagda uppgifter. Motionären uttrycker också tveksamhet mot möjligheten att utan vidare föra över den offentlighetsprincip som bygger på det tryckta ordet till bildskärmarnas värld. Det kunde därför enligt motionen vara skäl att hejda sig och nöja sig med att redan med nuvarande lagstiftning är envar berättigad att få begärd information i form av en datamaskinell utskrift. Motionären pekar också på departementschefens yttrande på s. 13 i propositionen om behovet av en ytterligare belysning av hur TF:s begreppsapparat fungerar i förhållande till ADB och framhåller att när förslagsställaren inte känner sig säkrare än så förefaller det tveksamt om man skall ändra i grundlagsbestämmelser.

I motion 1981/82:144 av Hilding Johansson m. fl. (s) hemställs, att riksdagen "1) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående den fortsatta utvecklingen av datasystemen inom den statliga förvaltningen, 2) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående en fortsatt prövning av TF:s begreppsapparat i relation till ADB".

Motionen ansluter sig till den grundläggande målsättning som föranlett regeringsförslaget. Det kan dock enligt motionen inte uteslutas att de tekniska svårigheterna och bristen på ekonomiska resurser kommer att motverka den utveckling mot ökad offentlighet och bättre insyn i myndigheternas dataregister som propositionen syftar till. I dessa hänseenden pekas i motionen särskilt på de omfattande undantag som är förenade med allmänhetens rätt att få tillgång till terminalerna. Vidare framhålls det att myndigheterna inte anvisas särskilda medel för att konstruera sina datasys-

tem och utarbeta beskrivningar över dem. Det är mot bakgrund av det anförda enligt motionen viktigt att tillämpningen av de nya bestämmelserna följs med uppmärksamhet och att kravet på att allmänheten skall ha tillgång till terminal verkligen beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet av datasystemen inom den statliga förvaltningen. Uppgiften att följa utvecklingen på området bör läggas på en särskild myndighet, t. ex. statskontoret eller datainspektionen. Det bör ankomma på regeringen att ta ställning till hur detta arbete bäst bör bedrivas.

Det i propositionen aviserade fortsatta utredningsarbetet beträffande TF:s relation till ADB bör enligt motionen bedrivas inom den parlamentariskt sammansatta yttrandefrihetsutredningen och inte som förutskickas i propositionen inom justitiedepartementet. Det kan, framhålls det, inte vara en lämplig ordning att låta TF:s regelsystem samtidigt övervägas i olika ordning av olika organ. Genom att överlämna frågorna till yttrandefrihetsutredningen garanteras också den parlamentariska insyn i utredningsarbetet som enligt motionen är nödvändig när det gäller grundlagsfrågor.

I motion 1981/82:145 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, 1) att riksdagen avslår proposition 1981/82:37 i vad avser förslaget till förändringar i sekretesslagen, 2) att riksdagen hos regeringen begär nytt förslag i enlighet med motionens synpunkter.

I motionen framhålls, att rättsläget beträffande databaserade uppgifter redan nu är fullt klart – databaserade uppgifter skiljer sig inte rättsligt från icke databaserade. Någon ny lagstiftning behövs således inte. Däremot har enligt motionen myndigheterna urholkat grundlagen i vad gäller ADB-material och därigenom skapat ett konstlat behov av nya regler. De har därvid gett sken av att ADB-material ursprungligen varit av annan art, rättsligt sett, än övrigt offentligt material. Denna falska bild är enligt motionen avsedd att dölja felaktiga myndighetsbeslut samt det faktum att förvaltningar byggt upp ADB-system utan att ta hänsyn till grundlagens krav på offentlighet och tillgänglighet. Mot bakgrund av det anförda ter sig propositionens förslag till ändringar i sekretesslagen tvivelaktiga. Så t. ex. föreskrivs i 15 kap. 9 § att TF:s krav skall beaktas. En formulering som denna är olämplig, eftersom offentlighetsprincipen inte skall beaktas – den skall följas. I motionen ges ytterligare några exempel avsedda att visa att propositionens förslag är ägnade att befästa ett lägre skydd för offentlighetsprincipen i fråga om ADB-material. Med hänvisning till det anförda godtar motionärerna inte propositionen.

**Utskottet**

Offentlighetsprincipen i den betydelsen att de handlingar som förvaras hos myndigheterna skall vara allmänt tillgängliga har gällt sedan länge i vårt land och är numera förankrad i 2 kap. i 1949 års tryckfrihetsförordning (TF). Från att tidigare endast ha omfattat handlingar i traditionell mening utvidgades så

småningom i praxis tillämpningsområdet för 2 kap. i TF till att också avse ADB-upptagningar. Vid 1973 och 1974 års riksdagar antogs ändringar av TF av innebörd att i princip skulle samma regler gälla för ADB-upptagningar och andra tekniska upptagningar som för handlingar i ordets ursprungliga betydelse. Det infördes dock vissa spärregler för ADB-upptagningar. Den senaste utformningen av 2 kap. TF, som trädde i kraft den 1 januari 1978, medförde bl. a. regler om ökad insyn i myndigheternas ADB-lagrade information.

På grundval av uttalanden i förarbetena till nyss nämnda reformering av 2 kap. TF fick en särskild utredning – datalagstiftningskommittén (DALK) – i uppdrag att ytterligare se över frågan om offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-lagrad information. DALK avlämnade 1980 betänkandet Offentlighetsprincipen och ADB (SOU 1980:31). Propositionen bygger i sina huvuddrag på detta betänkande, även om den lägger fram andra lagtekniska lösningar.

Utgångspunkten för propositionen liksom för DALK har varit att söka förhindra att ADB-systemen, med den snabba utveckling som råder på området, byggs ut på ett sätt som försvårar tillämpningen av offentlighetsprincipen. De föreslagna reglerna i 15 kap. sekretesslagen skall ses mot bakgrund av detta angelägna syfte. Även om redan den nu gällande lagstiftningen i hög grad är avsedd att tillgodose offentlighetsintresset är det enligt utskottets mening viktigt att de problem som ADB-upptagningar i detta hänseende ger upphov till ställs i förgrunden genom en särskild lagstiftning. Utskottet instämmer således i att propositionens förslag fyller ett viktigt behov vid den fortsatta utbyggnaden av myndigheternas ADB-system. Yrkandena i motionerna 133 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) och 145 av Lars Werner m. fl. (vpk) om avslag på propositionen avstyrks därför.

Utskottet övergår därefter till att granska vissa enskildheter i propositionen.

Ändringarna i TF är inte särskilt inriktade på ADB-upptagningar utan tar sikte på alla typer av allmänna handlingar. Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag i dessa delar utan anser det värdefullt att såväl frågan om den enskildes rätt till anonymitet som kravet på skyndsamhet vid tillhandahållande av avskrift eller kopia av allmän handling kommer till klart uttryck i grundlagen.

Under remissbehandlingen av DALK:s betänkande aktualiserade några remissinstanser frågan om en översyn av de grundläggande principerna för handlingsoffentligheten – mot bakgrund framför allt av de särskilda problem som uppstått genom ADB-användning. Bl. a. pekades på att de begrepp som används om handlingar nämligen inkommen, upprättad, expedierad ofta får en annan praktisk innebörd när den tillämpas på ADB-medium. Även svårigheterna att i praktiken dra gränsen mellan arbetsmaterial och allmänna handlingar påtalades. Ett annat problem som togs upp i sammanhanget var

det kommersiella utnyttjandet av uppgifter som myndigheterna samlat in för helt andra syften.

Utskottet instämmer i justitieministerns bedömning att det finns skäl att ytterligare belysa hur TF:s begreppsapparat fungerar i förhållande till ADB. Sedan propositionen förelades riksdagen har regeringen den 17 december 1981 uppdragit åt institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet att under ledning av docenten Peter Seipel utföra en vetenskaplig undersökning rörande tillämpningen av offentlighetsprincipen vid myndigheternas användning av ADB.

Utskottet har självfallet ingenting att erinra mot att den förberedande probleminventeringen utförs i denna form. Utskottet förutsätter dock med hänsyn till ämnets vikt att något förslag till lösning inte föreläggs riksdagen förrän frågan också blivit penetrerad i en parlamentariskt sammansatt utredning. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed får yrkande 2 i motion 144 av Hilding Johansson m. fl. anses besvarat.

De grundläggande stadgandena i propositionen angående allmänhetens tillgång till myndigheternas ADB-material föreslås införda i två nya paragrafer i 15 kap. sekretesslagen (9 och 10 §§). Där stadgas om myndigheternas skyldighet att anordna sin ADB-verksamhet med beaktande såväl av offentlighetsprincipen som av enskildas rätt att själva utnyttja terminal eller tekniskt hjälpmedel hos myndigheten för att få del av allmänna handlingar.

Som utskottet inledningsvis anfört finns det behov av en regel som understryker att offentlighetsprincipen skall respekteras i myndigheternas ADB-verksamhet. Utskottet accepterar därför den föreslagna lydelsen av första meningen i 9 § trots att denna princip redan gäller för ADB-verksamhet enligt 2 kap. TF.

Sista meningen i 9 § och 10 § första stycket handlar om den enskildes rätt att själv utnyttja terminal eller annat tekniskt hjälpmedel. Utskottet behandlar därför dessa båda bestämmelser i ett sammanhang.

Förslaget att den enskilde själv skall få använda myndigheternas dataterminaler överensstämmer i huvudsak med vad DALK föreslagit. Frågan blev föremål för ingående kommentarer under remissbehandlingen av DALK:s betänkande. Flertalet remissinstanser ställde sig kritiska till förslaget, som de i allmänhet fann orealistiskt. De remissinstanser – omkring en tredjedel – som anslöt sig till förslaget underströk dess betydelse för offentlighetsintresset men framhöll också att vissa säkerhets- och andra problem var förenade därmed.

Det är genom avgöranden av regeringsrätten klarlagt, att TF inte ger den enskilde någon ovillkorlig rätt att själv få fritt använda myndigheternas terminaler för att ta del av deras ADB-upptagningar. Utskottet ansluter sig till justitieministerns uppfattning att det ligger i linje med de intressen som bär upp offentlighetsprincipen att allmänheten ges denna möjlighet. Särskilt angeläget anser utskottet det vara att allmänheten på detta sätt skall kunna

fritt söka efter allmänna handlingar i myndigheternas ADB-baserade diarier. Det bör understrykas att den enskildes tillgång till terminaler givetvis inte innebär att han skall kunna få del av handlingar som åtnjuter sekretesskydd eller av handlingar som inte är att betrakta som allmänna.

En regel om att allmänheten skall ha tillgång till myndigheternas dataterminaler förutsätter vissa tekniska kunskaper hos den enskilde. Detta problem får dock enligt utskottets mening inte överskattas. ADB-systemen bör i framtiden så långt det är möjligt utformas så att informationen blir åtkomlig och begriplig för allmänheten. Det skall vidare enligt förslaget åligga myndigheterna att på begäran av enskild lämna de särskilda upplysningar som den enskilde behöver för att kunna ta del av ADB-upptagningar. Det finns dessutom anledning anta att det inom en inte alltför avlägsen framtid i allmänhet inte skall vara svårare att hantera en dataterminal än annan teknisk apparatur som vi redan nu omges med.

Utskottet vill emellertid understryka att det viktigaste i dagsläget är att allmänheten inte genom ADB-systemen hindras från att få del av offentliga uppgifter. I förhållande härtill anser utskottet frågan om allmänhetens tillgång till terminaler komma i andra hand. Avsikten är således inte att myndigheterna omedelbart skall tvingas göra om sina system för att kunna uppfylla lagens krav. Skyldigheten att anordna terminaltillgång för allmänheten måste nödvändigtvis ske successivt. Enligt utskottets mening blir det i allmänhet inte aktuellt för myndigheterna att bereda enskilda tillgång till terminal förrän myndigheterna ordnat sina datasystem såsom förutsetts i 15 kap. 9 § i förslaget till ändring i sekretesslagen. Som regel torde detta inte ske förrän i samband med systemförändringar, t. ex. att myndigheter som tidigare inte använt sig av ADB börjar göra detta, att de utvidgar sin ADB-verksamhet eller att de övergår från ett system till ett annat. Det är heller inte avsikten att alla myndigheter skall behöva ställa terminaler till allmänhetens förfogande. Som framhålls i propositionen får det ankomma på resp. myndighet att med beaktande av kravet på största möjliga offentlighet själv bedöma behovet av åtgärder. Flera faktorer måste vägas in i bedömningen: uppgifternas karaktär (t. ex. om samma uppgifter är lätt tillgängliga på andra håll), i vilken utsträckning allmänheten kan väntas efterfråga ADB-upptagningarna, omfattningen av offentliga uppgifter hos myndigheten i fråga. I sistnämnda hänseende bör särskilt framhållas att det knappast finns skäl för myndigheter hos vilka materialet till övervägande del är hemligt att hålla terminaler tillgängliga för allmänheten.

Motion 144 av Hilding Johansson m. fl. (s) tar bl. a. upp frågan om en övervakning från det allmännas sida av den fortsatta utvecklingen på ADB-området inom den offentliga förvaltningen.

Enligt propositionen bör denna fråga inte lösas genom lagstiftning. Dock finns det skäl att överväga om en befintlig myndighet kan åläggas att svara för allmänna råd som vägledning till myndigheterna vid deras arbete på att utforma och hantera sina ADB-system. Uppgiften kan enligt propositionen

anförtros någon myndighet som redan har kunskaper och erfarenheter från det område det här är fråga om. Valet borde därvid i första hand stå mellan datainspektionen och statskontoret. Justitieministern förklarar sig inte f. n. vara beredd att ta slutlig ställning till vilken av dessa båda myndigheter som i första hand bör komma i fråga, utan anser att problemet bör övervägas ytterligare inom departementet. Han hänvisar bl. a. till att datainspektionen kan få ändrade arbetsuppgifter på grund av förslagen i en promemoria från DALK (Ds Ju 1981:15–16).

Behovet av vägledning och information om offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-området bör enligt propositionen kunna tillgodoses också på annat sätt än genom rådgivning. Särskilt informationsmaterial bör således ges ut för att underlätta utbildningsverksamheten vid myndigheterna men också för att ge information till allmänheten. Arbetet härmed bör enligt propositionen kopplas ihop med den utredning som enligt vad utskottet i det föregående nämnt pågår inom institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet.

Utskottet ansluter sig till vad som anförts i motion 144 om vikten av en uppföljning från statsmakternas sida av utvecklingen på ADB-området från i första hand offentlighetssynpunkt. Det är därför angeläget att regeringen snarast tar ställning till vilken myndighet som bör anförtros denna uppgift. Med hänsyn till den olika kompetens som de båda i sammanhanget aktuella myndigheterna – datainspektionen och statskontoret – besitter, kan det enligt utskottets mening ifrågasättas om inte båda dessa myndigheters kunskaper och erfarenheter bör tas i anspråk. Övervakningsuppgiften bör självfallet kompletteras med sådant skriftligt informationsmaterial som propositionen aviserar. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna. Därmed är yrkandet i den socialdemokratiska motionen tillgodosett.

Beträffande övriga frågor ansluter sig utskottet till propositionens förslag.

Enligt utskottets mening är syftet med motion 1980/81:1510 av Jörn Svensson (vpk) tillgodosett med propositionens förslag och med vad utskottet i det föregående anfört.

Utskottet hemställer

1. *beträffande de föreslagna ändringarna i tryckfrihetsförordningen*
   a) att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:37 som vilande antar förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
   b) att riksdagen avslår motion 1981/82:133 i motsvarande del,
2. *beträffande de föreslagna ändringarna i sekretesslagen*
   a) att riksdagen med bifall till propositionen antar förslaget till lag om ändring i sekretesslagen,

b) att riksdagen avslår motion 1981/82:133 i motsvarande del,

c) att riksdagen avslår motion 1981/82:145,

3. *beträffande utredning av förhållandet mellan handlingsbegreppet* i 2 kap. TF och myndigheternas ADB-verksamhet
att riksdagen med anledning av proposition 1981/82:37 och med bifall till motion 1981/82:144 yrk. 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. *beträffande frågan om övervakning från det allmännas sida av den fortsatta utvecklingen inom myndigheternas ADB-verksamhet*
att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1981/82:144 yrk. 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. *beträffande uttalande av riksdagen om ADB-materialets offentlighet*
att riksdagen förklarar motion 1980/81:1510 besvarad med propositionen och med vad utskottet anfört.

Stockholm den 18 februari 1982

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

*Närvarande:* Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Björck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Sture Thun (s), Lahja Exner (s) och Gertrud Hedberg (fp).

**Reservation**

av Gunnar Björck i Värmdö (m) som anser

att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Regeringens proposition 1981/82:37 om offentlighetsprincipen och ADB innehåller *dels* förslag till lag om ändring av tryckfrihetsförordningen, *dels* förslag om ändring i sekretesslagen. I båda fallen anges orsaken till lagändringarna sammanhänga med användningen av automatisk databehandling i statsförvaltningen. Området är svåröverskådligt. Föredragande departementschefen yttrar i propositionen att det kan finnas "skäl att ytterligare belysa hur TF:s begreppsapparat fungerar i relation till ADB" och har vidare nyligen tillkallat en särskild utredningsman för att studera denna

fråga. Enligt utskottets uppfattning är det över huvud taget för tidigt att nu lagstifta på detta område innan problemen är ordentligt utredda. Allra minst bör man i oträngt mål göra grundlagsändringar, som möjligen inte alls är nödvändiga för det syfte man förebär och som därutöver kanske behöver kompletteras eller omformuleras till följd av den igångsatta utredningen.

Det går inte att tillstyrka en lagstiftning, avsedd att träda i kraft om fyra månader, under samtidigt framhållande av att man inte begär att myndigheterna skall följa lagen, vare sig i fråga om dess sakliga innehåll eller i fråga om tidpunkten för ikraftträdandet. En "lagstiftning" av denna karaktär kan utskottet inte biträda. Om myndigheterna skulle försöka efterkomma lagens krav erfordras vidare betydande ekonomiska insatser i form av teknisk utrustning, i vissa fall genomgripande systemförändringar, och därjämte tillhandahållande av särskild personal. Propositionen innehåller inga upplysningar hur dessa krav skall kunna tillgodoses.

Regeringsformen 1:2 stadgar att "det allmänna" skall "värna de enskildas privatliv" och både konstitutionsutskottet och riksdagen har att iaktta denna bestämmelse. Såväl av föredragningar inför utskottet som genom studiebesök vid försäkringskassan i Stockholm och rikspolisstyrelsen har det framgått att en mängd personregister innehåller *såväl* "öppna" *som* sekretessskyddade personuppgifter. Tryckfrihetsförordningens 2 kap. 14 § innebär att utlämnandet av handlingar till enskild skall *prövas* av myndigheten. Av 15 kap. 3 § sekretesslagen framgår att en hemligstämpling av en handling inte är bindande utan att frågan måste *prövas*, när någon begär att få ut handlingen. Det är uppenbart att sådana myndigheter som handhar handlingar av "blandad" karaktär för varje särskild handling i varje särskilt fall måste verkställa en prövning av möjligheten att lämna ut handlingen. Detta är icke möjligt, om vem som helst själv kan manövrera myndighetens terminaler, så som föreslås i de nya 9 och 10 §§ av sekretesslagen. Enskilda personer kan kräva att få del av exempelvis sin sjukjournal eller handlingar hos försäkringskassan. Väl inne på dessa "nivåer" i datorn kan vederbörande även bereda sig tillgång till uppgifter om andra personer. Eftersom myndighetens prövning av utlämnandet är knuten till själva *utlämnandesituationen* och inte till handlingens karaktär vid inkomsten eller upprättandet är det uppenbart att det enda rimliga förfarandet i tveksamma fall är att tillhandahålla *utskrifter*, vilkas karaktär kan prövas. Utskottet kan inte finna att detta förfarande innebär någon inskränkning av offentlighetsprincipen. Att myndighet inte är skyldig att lämna ut upptagning för automatisk databehandling i annan form än utskrift fastslås redan i TF 2:13, och härvidlag har regeringen inte förslagit någon ändring. I valet mellan regeringsformens värnande av den enskildes privatliv och offentlighetsprincipen är det uppenbart att det förstnämnda intresset har företräde.

Utskottet anser därför

*att* hela frågan om relationen mellan TF och ADB t. v. är otillräckligt klarlagd och inte utgör erforderlig grund för ny lagstiftning.

*att* de föreslagna åtgärderna, i varje fall inom de myndigheter som själva – eller genom koppling till andra myndigheters datasystem – har tillgång till "blandade" uppgifter, inte är förenliga med sekretesslagstiftningens bestämmelser om "prövning" vid utlämnandet och därför inte bör genomföras,

*att* de svävande formuleringar som propositionen anför såväl om myndigheternas skyldigheter som om tidpunkten för de föreslagna bestämmelsernas praktiska genomförande, sedda i relation till den föreslagna tiden för lagens ikraftträdande, inte är förenliga med god lagstiftningssed,

*att* då inga anvisningar lämnats om finansieringen av de nya åtagandena, den föreslagna lagstiftningen saknar förankring i verkligheten,

*att* den föreslagna lagstiftningen inte är förenlig med intentionerna i regeringsformen 1:2 om värnet av de enskildas privatliv, och

*att* för den skull förslaget till lag om ändring av sekretesslagen bör avslås.

Utskottet anser tillika att de föreslagna tilläggen till 2 kap. TF knappast är erforderliga och inte lämpligen bör antas nu, utan kan behandlas i samband med de förnyade överväganden i fråga om offentlighetsprincipen och ADB som den fortsatta utredningen kan ge anledning till.

Mot bakgrund av det anförda hemställer utskottet

1. *beträffande förslaget till ändringar i tryckfrihetsförordningen*
   a) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:133 i motsvarande del avslår proposition 1981/82:37,
   b) att riksdagen avslår motion 1980/82:1510,
2. *beträffande förslaget till ändringar i sekretesslagen*
   a) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:133 i motsvarande del och med anledning av 1981/82:145 avslår proposition 1981/82:37,
   b) att riksdagen avslår motion 1981/82:144.

**Särskilt yttrande**

av Anders Björck och Per Unckel (båda m)

Huvudsyftet med propositionen är att förhindra att myndigheternas ökande ADB-användning leder till att offentlighetsprincipen åsidosätts. De lagförslag som nu förelagts riksdagen är ägnade att motverka en sådan utveckling. Vi har genom att ställa oss bakom utskottets överväganden markerat vår positiva inställning till lagändringarna. Vi anser emellertid det vara angeläget att i sammanhanget också uppehålla oss vid den andra sidan av problemet, nämligen risken för att enskilda när de bereds tillgång till myndigheternas dataterminaler också kan få tillgång till sekretesskyddat eller eljest integritetskänsligt material rörande andra människor. Som så många gånger uttalats av riksdagen ger ADB-användningen upphov till stora problem när det gäller att skydda den enskildes integritet.

Det är därför enligt vår mening av utomordentlig vikt att myndigheterna ordnar sina datasystem inte endast med hänsyn till offentlighetsprincipens krav utan också med hänsyn till den enskildes behöriga sekretessintressen.

När myndigheterna anordnar terminalåtkomst för enskilda måste de således tillse att de eliminerar alla risker för att enskilda vid användning av terminal kan få del av insynsskyddade uppgifter. Det måste bli en viktig uppgift för den eller de myndigheter som anförtros att övervaka myndigheternas ADB-verksamhet att utöva tillsyn i detta hänseende.

GOTAB 70574 Stockholm 1982